

Verzameld werk - Gele Vellen - Elfde jaargang (1979-1980)

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 1, [augustus '79]

Toen ik met ingang van 1 januari 1969 als leraar aan het L.M.C. werd benoemd, had de school al een paar boeiende jaren achter de rug. Het was er de tijd ook naar: Provo, de Praagse lente, Parijs, Oosterwijk en Twickel: dat was allemaal maar net verleden tijd. Het lange haar van de jongens, de minimode van Mary Quant, de toenmalige popmuziek, de communes en Jan Cremer hadden het 'nieuwe' en 'aanstootgevende' karakter allang verloren. De vormen waren 'in', de geest achter die vormen was 'out', of ging in de subculturele ondergrondse. Hasj, wiet - Vietnam: dat was zo ongeveer het enige nog, waarover men het hoofd kon schudden. En de abortusproblematiek, natuurlijk, als buitenschools vraagstuk door De Wolf [1](#) binnengehaald, om door hem weer vurig naar buiten te worden gewerkt, en sindsdien dusdanig herkauwd, dat zij als discussiestof in klas en docentenkamer gemeden wordt als een ziekte.

Er was wat beweging toen - een sectie Nederlands die ijverig aan de weg timmerde en vernieuwingen poogde aan te brengen, overal om zich heen. De democratisering was sommigen als een schrik in de benen geslagen: de school kende 'linkse' en 'rechtse' mensen; de linksen waren 'rood' en de rechtsen zwegen en masse, of verdiepten zich in een krant, die publiceert wat een mens graag leest. In ieder geval sprak in die winter (1969) een volkomen verbouwereerde meneer Hertoghs mij aan met 'meneer Van den Ende' - mijn naam verwisselend met die van de huidige 'rooie' wethouder van Onderwijs te Rijswijk. [2](#) Mijn reputatie had ik dus wel. Tegenwoordig strijden Hertoghs en ik zwijgend aan het schaakbord. We heten Wil en Ru voor elkaar en onze schichtige reacties bewaren we voor andere confrontaties. Wanneer ik dreig te verliezen bied ik hem een borrel aan. Dat leidt af en dan stijgen mijn kansen weer een beetje...

Er was één man, die al dit volk had aangenomen, en die ze, eens in de maand, geloof ik, bij elkaar trommelde: Van Dun.

Toen bij mijn sollicitatie mijn aandeel aan provoïde geschriften [3](#) ter sprake kwam, keek hij me es aan, met van die ogen achter zo'n brillette, dat de kraaiepootjes eerder accentueerde dan verborg, en glimlachte. [4](#) Of lachte hij? Wat is het verschil bij hem? Mij is dat immer een raadsel gebleven. Maar wat allerminst raadselachtig voor mij was, is dat ik hem sindsdien altijd beschouwd heb als een liberaal in de edelste zin van het woord; een vertegenwoordiger van een voortreffelijk ras, dat steeds zeldzamer wordt, omdat juist bij hen die onvoorwaardelijke eigenschap voorhanden is, een gemeenschap te kunnen zien als een levend organisme, dat evenwichtig door de tumultueuze jaren van zijn groei moet komen. Een tikkeltje opstandigheid hier, dan dáar een scheutje gezagsgetrouwheid; links een drammer, dan rechts een rots.

Maar nee, zo was het toch niet, want dan kwam die weegschaal niet in beweging: de evenaar - Van Dun dus - zou blijven stilstaan krachtens het beginsel van het verdelend heersen, en wie hem zo beoordeelt, beoordeelt hem stellig onjuist. Eerder leek het er in die jaren op, dat hij bezig was kikkers te wegen, met kikkers als tegenwicht! Vooral toen - onder een zekere druk

van wat destijds de 'bezienningscommissie' werd genoemd - het pluriformiteitsbeginsel inzet werd van de vraag naar de identiteit van de school, en schismatieke dwangideeën bezit dreigden te nemen van de beste mijner collega's. Hoe Van Dun hierover gedacht geeft, weet ik natuurlijk niet. Maar er valt uit zijn beleid in die jaren wel het e.e.a. af te leiden. Ik voor mij heb altijd het idee gehad, dat het L.M.C. ruimte geboden heeft aan de steilste orthodoxie, aan diep ervaren sociale beweging, en aan vormen van mystieke aandacht, hoe weinig opzichtig die ook in onze omgeving optreedt, [5](#) - om de eenvoudige reden dat het R.K. geloof in wezen altijd deze ruimte schiep, en dan ook niet anders dan 'pluriform' genoemd behoort te worden.

Pluriformiteit houdt een hoge graad van tolerantie in en garandeert die ook. Op onze school kón *Hemel hier hemel daar* [6](#) vertoond worden: een laatste (?) hoogtepunt uit ons toneellevens. En als er toen intolerante reacties te horen waren - ik geloof niet dat ze kwamen van de kant van Van Dun, wiens liberaliteit een natuurlijke bondgenoot is van het pluriforme.

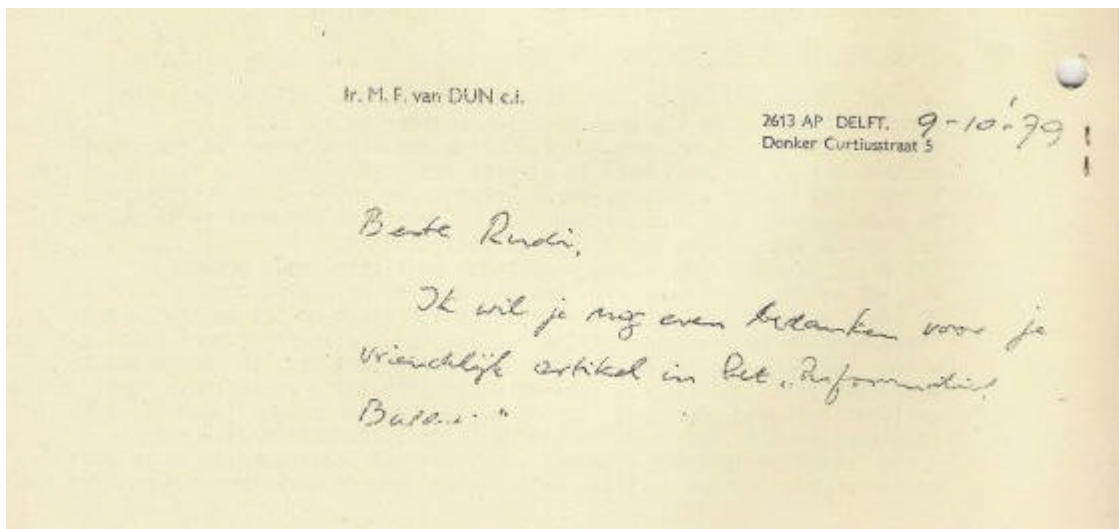
Ik denk dat hij het soms wel moeilijk heeft gehad. Maar ik denk ook, dat hij door die moeilijkheden groeide, en er soms wel om gelachen heeft, met zo'n glimlach dan, samen met Van Lieshout, als samenzweerders. Vooral ook omdat de school groeide, aanpassingsmogelijkheden vinden moest, volwassen werd.

Zoals hij eens in de maand zijn medewerkers om zich heen verzamelde, zo placht hij ook zijn pupillen bijeen te roepen, - als groep, eens in het jaar. Dit was voldoende. Aan het begin van het jaar konden nieuwelingen zich wel es afvragen: wie is toch dat mannetje van die sportwagen? Aan het einde van het jaar wisten zij het, want dan openbaarde de goeroe zich. Ik kies deze term met opzet. Want inderdaad: in het Oosten - het Verre Oosten: films als deze over Kung Fu laten daar geen twijfel over bestaan! - vertoont zich, eens in de zoveel tijd de Meester, op wie zich onze geestelijke houding projecteert: de man die vereerd wordt, of ook gehaat, gevreesd, of ook bemind - maar die in wezen niets anders terug kaatst dan ons eigen spiegelbeeld. Een rector heeft nu eenmaal met subtieler vormen van opvoeding te maken dan het instampen van kennis of het doen alsof orde bijzaak is, maar het handhaven ervan hoofdzaak... Men kan op die verantwoordelijke plaats geen opvoeders gebruiken, die de aanleg voor opvoeden missen. Men heeft integendeel iemand nodig, die door zijn voorbeeld inspireert: door zijn kleinheid, die hem boven allen doet uitsteken, door zijn oogopslag, al dan niet door lach of glimlach begeleid, door de overtuigingskracht van zijn gedragingen: dat is allemaal van oneindig groter gewicht dan al wat hij aan wijsheid aan de jeugd zou kunnen vertellen - gesteld al dat die zich bereid verklaart ernaar te luisteren... [7](#)

Ruimheid van blik, evenwichtigheid, welwillendheid, allure en cachet, het zijn zaken die onmiddellijk pedagogisch werken, zelfs bij massaal contact, eenmaal per jaar. Soms volgen leraren wel es een cursus pedagogie, zonder dat daardoor het verschil tussen begaafden en onbegaafden veel geringer lijkt te worden. In 't Oosten is, en op het L.M.C. was het genoeg, dat er persoonlijkheden, goeroe's als Van Dun bestaan, en dat de pupil van dat bestaan kennis neemt. De grenzeloze bemoeizucht die hier in 't Westen voor pedagogie versleten wordt, en die de leerlingen tot in hun diepste slaap vervolgt, is wel het tegendeel van wat Van Dun mij door zijn, in alle zwijgzaamheid zo sprekend voorbeeld, aan pedagogie heeft bijgebracht. Ik heb het altijd een voorrecht gevonden mij te mogen spiegelen aan deze man, en ik vind het voor het L.M.C. echt jammer, dat hij ons en onze school verlaten gaat.

Zo juist hebben wij afscheid genomen van hem en van de heer Vlek. Ik heb de aanwezigen snel geteld, raakte bij 400 in de war en vermoed dus dat er veel meer belangstellenden waren dan ik tellen kon, die de beide heren en hun dames nog vele jaren en veel geluk kwamen wensen. Het was druk. Feestelijk; warm. Ik wachtte terzijde mijn beurt af en leek op Dürers *Melencholia*. [8](#) De rij voor de recipiërenden slonk. De zaal vulde zich. Hapjes trokken

langzaam aan mij voorbij, maar glazen hield ik snel staande. Want *iets* moet blijven, dacht ik, de vergankelijkheid des levens overpeinzend. Of moet alles soms kapot? Nee toch? Nou dan! Hup Rien, goeiemorgen! Op je gezondheid! En op de uwe meneer Vlek!

Uit de rubriek 'Lezers schrijven' in het derde nummer van deze jaargang.

NOTEN

1. Andries de Wolf, godsdienstleraar aan het LMC, in 1977 overleden. ▲
2. Willem van den Ende, destijds leraar Nederlands aan het LMC. ▲
3. In Haagse Provo-publicaties *Iets* en *Lynx*. Zie [deze pagina](#). ▲
4. "'Hoe stelt u zich het onderwijs voor?" werd me bij mijn sollicitatie gevraagd. Ik antwoordde (...): "Ik wil dat mijn pupillen over zichzelf, over de wereld en over mij iets leren, en met iets bedoel ik zoveel mogelijk." "Dat wordt dan een dolle boel," zei de directeur. "Ja," zei ik. En ik mocht komen.' Uit het laatste hoofdstuk van de roman *Tropische jaren*, [Een onvoltooide brief](#). ▲
5. Zoals vaker wanneer de identiteit van zijn school ter sprake komt, verlaat Cornets de Groot zich op Vestdijks schema uit *De toekomst der religie*, dat onderscheid maakt tussen een 'metafysisch', 'sociaal' en 'mystisch-introspectief' type. ▲
6. Een schooltoneelvoorstelling. ▲
7. Deze passage is een nauw gemaskeerd plagiaat van Vestdijk: 'De leeraar (...) werkt door zijn voorbeeld. Niet wat hij zegt of doet is van belang, maar wat hij *is*. Zijn uiterlijk, zijn oogopslag, de toon van zijn stem, de overtuigingskracht van zijn gebaren, zijn gewichtiger dan alles wat hij de jeugd aan wetenswaardigheden zou kunnen vertellen.' *De toekomst der religie*, p. 354. ▲
8. Een vergelijkbare scène beschrijft Cornets de Groot in het artikel [Iets persoonlijks](#) over een receptie ter gelegenheid van Vestdijks zeventigste verjaardag: 'Ik wachtte mijn beurt af in de rij, fluisterde mijn gelukwens, voelde een imaginaire vinger in de rug, en wilde eigenlijk zo snel als mogelijk was, verdwijnen.'
Over Dürer: 'Dürers *Melancholia* ben ik, wanneer ik mezelf probeer duidelijk te maken wat vergelijkingen en metaforen zijn. Voor sommige filologen en stilistici zal ik wel weer een bron van onrust wezen, maar dat is Dürers *Melancholia* ten slotte ook - voor mij.' ([Intieme optiek](#), p. 39). ▲

Wie houdt van vluggertjes?

(Een niet onderwijskundig artikel)

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 1, [augustus '79]

Het plan bestaat om op de maandag vóór de herfstvakantie een 'snelschaaktoernooi' te doen plaats vinden. Als non-playing captain zal optreden Leo Peters, die tevens de horeca-bedrijvigheden voor zijn rekening zal nemen.

Een inleggeld van de deelnemers, teneinde aantrekkelijke prijzen in het vooruitzicht te kunnen stellen, wordt wel verwacht.

Speeltijd zal wsch. zijn 5 minuten per partij. Wij hopen op deelname van onze schaaknestor, Grand Maître W. Hertoghs, onze geliefde Nona, de matvlechter Haas, het combinatorisch talent Verschuur, de ex-kampioen van Nederlands Oost-Indië, Van der Garde, de praatjesmaker Rijnbeek en ondergrondse kampioen van het Verre Zuiden, Van Lier, de watervlugge Verbakel, de graag verliezende Cornets en ieder die met de houtjes om kan gaan op de 64 velden van eer.

BE/CN

Bridge

Het bridge-comité roept deelnemers op voor een tournooi op de eerste vrijdag na de herfstvakantie. De lekkernijen zullen ongetwijfeld weer verzorgd worden door Emma, de prijzen door Cor en Piet. De inleggelden worden na afloop vastgesteld.

Inschrijving geschiedt t.z.t. op het prikbord. Het tournooi zal plaats hebben onder het patronaatschap van de heer Streng, voor wie wij een balkonnetje hebben gebouwd, opdat hij zijn mening over het bridge op het L.M.C. aan de belangstellenden kond kan doen.

LD/CN

In dit *I.B.*

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 3, [september '79]

In dit *I.B.*

enkele reacties op de onderwijsdag:

Een controversieel stukje uit *EW*, waarin - zoals zo vaak - gezond verstand zich paart aan dat van een 'boer': lesboerenverstand. Wil Dusseldorp knipte het uit, niet omdat hij het zo prachtig en waar vindt, maar omdat het stof tot praten leveren kan. Of stof tot schrijven. Dat laatste dan wel graag in het *I.B.* dat immers vooral uw *I.B.* is. (p. 6)

Een produkt van de werkwillige en natuurgetrouwe pen van Pieter; de observaties van de Ziener, gevolgd en vastgelegd in een internationale taal, veelduidig genoeg om iedereen gelukkig te stemmen. (p. 7 & 8)

Een bespiegelende notitie van ondergetekende, niet zozeer over als wel bij de onderwijsdag (p. 2)

Verder: over *De pax Christi Voettochten*; een overdruk zonder bronvermelding van Thomas en Dick afkomstig (p. 4)

Een pagina collages, waarvoor dank aan Lucien (p. 5)

Een verzameling citaten uit de werkweek van de brugklassers, bijeengebracht door Ellen (p. 9)

Van de Fractie, waarvoor Leo Peters tekent (p. 10)

Officieel en officieus (p. 15)

De laatste dag (van een fietstocht van 3 lieden naar de Rand van de Sahara: 4000 km in 27 dagen!): een reisverhaal door Hans Learbuch (p. 11)

Verslag werkweek Brugklassen deel II door Ellen, p. 14

Een nieuwe rubriek: *Lezers schrijven* op p. 16.

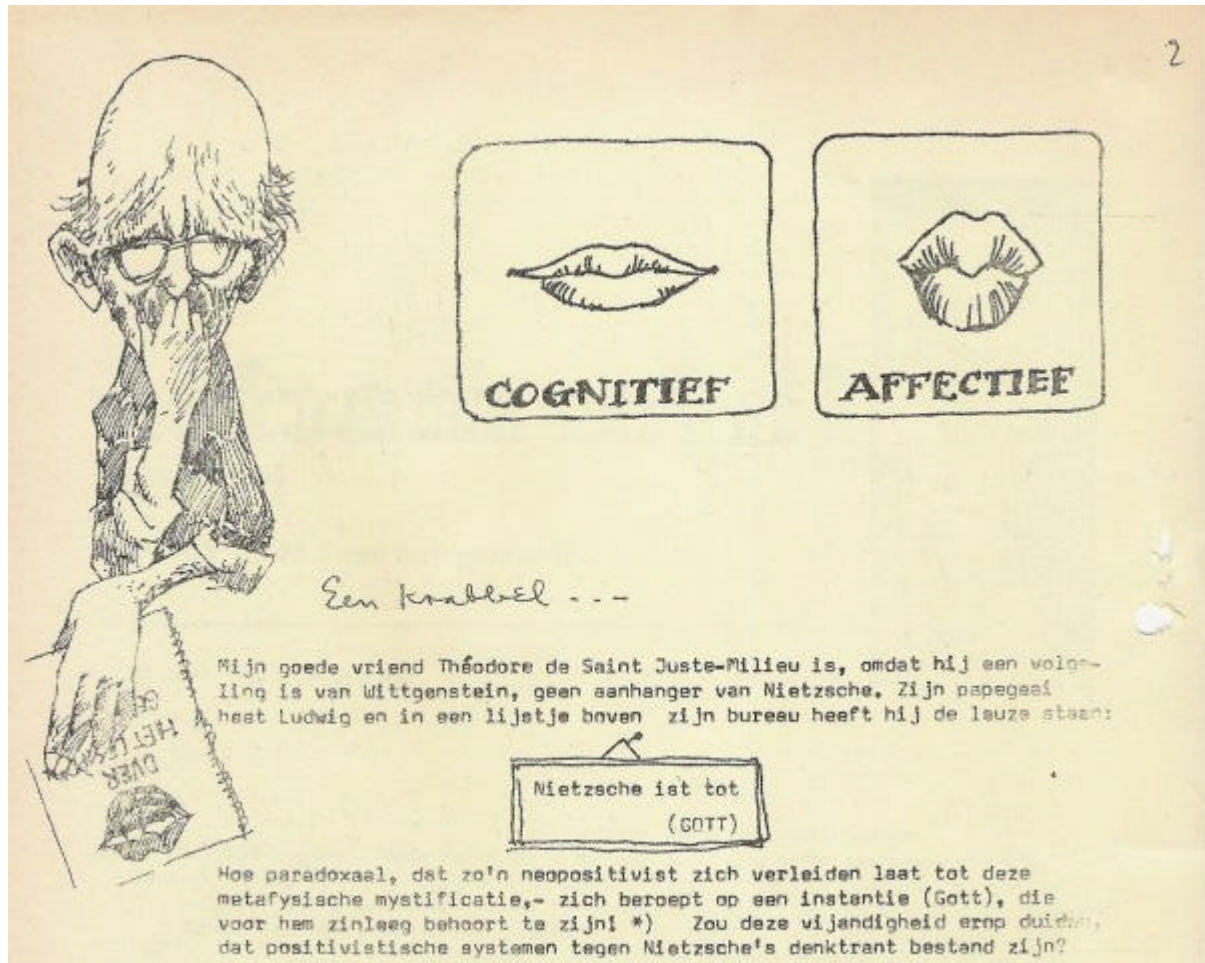
CN

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 3, [oktober '79]

Mijn goede vriend Théodore de Saint Juste-Milieu is, omdat hij een volgeling is van Wittgenstein, geen aanhanger van Nietzsche. Zijn papegaai heet Ludwig en in een lijstje boven zijn bureau heeft hij de leuze staan:

Nietzsche ist tot

(GOTT)

Hoe paradoxaal, dat zo'n neopositivist zich verleiden laat tot deze metafysische mystificatie, - zich beroept op een instantie (Gott), die voor hem zinleeg behoort te zijn! *) Zou deze vijandigheid erop duiden, dat positivistische systemen tegen Nietzsche's denktrant bestand

zijn?

U heeft uiteraard ervaren, dat het 'werkboek' van de onderwijsdag op positivistische en aanverwante (behavioristische) ideeën berust. Dat feit is van begin af aan mijn bezwaar geweest tegen dit boek en de erin voorgestane methode. Nu de onderwijsdag voorbij is en wij ons hebben voorgenomen, de slotconclusie van de rector ernstig te nemen ('Wij moeten niet vergeten, hoe moeilijk dat ook is, de doelstellingen van onze school - het LMC - te formuleren', of woorden van gelijke strekking), is er allicht gelegenheid - na het opmaken van een voorlopige balans - ons onderwijs es onder een ander aspect te bezien, dan onder dit van de efficiency, het grootste effect en het kleinste risico.

De balans!

Wanneer je ziet dat tijdens de eindevaluatie het 'model' in hoofdzaak van uitroeptekens werd voorzien, *moet* je tot de slotsom komen, dat in ieder geval daar succes werd geboekt: de bruikbaarheid van het model en het heuristische profijt dat ervan getrokken kan worden, staan buiten kijf. Ik wil - en wie zou dat niet óók willen? - dit succes graag het volle pond geven - maar ik vraag erbij: wat is de precieze inhoud van dit model, als het ondersteund wordt door dát leerlingengedrag, dat de leraar wenselijk acht?

Ik wil het hier opgeworpen vraagstuk graag met een 'bedacht experiment' toelichten. Wanneer Nietzsche nu es een school te zien kreeg, en hij zou daarover beginnen te filosoferen, zou hij dan niet spreken van een instituut, waarin tweëerlei moraal zich krachtig deden gelden: de leraren- en de leerlingenmoraal? En ligt het dan niet voor de hand de precieze inhoud van "model + aan de scholieren ontlokt 'leerlingengedrag'" gelijk te stellen aan die lerarenmoraal? Als dat zo is - en waarom zou dit anders zijn? - dan is op onze onderwijsdag alleen en uitsluitend aandacht besteed aan die lerarenmoraal. Die van de leerlingen werd verdonkeremaand.

Van die leerlingenmoraal heb ik onlangs een sterk staaltje te ervaren gekregen in één van de klassen, waarin ik les geef, of tracht te geven. Daar bestaat de afspraak, dat men voor het niet maken van huiswerk 1 punt, voor het in ontvangst nemen van een uitbrander 2, voor het krijgen van strafwerk 3, en voor het nablijven op school 4 punten scoort. Dát is de leerlingenmoraal...

De leerling begint ermee de leraar 'böse' te vinden. Het omgekeerde van wat die wil, is dan *dus* het goede. Van die moraal zijn wrok en haat de componenten. Blijkbaar heeft deze klas geen kans gezien, gevoelens van onlust in een positiever te waarderen daad te ontladen. Ik vraag: zou er dan niet es iets mis kunnen zijn met die lerarenmoraal? In hoeverre is die vrij van ressentiment? Want een 'Herrenmoral' is die van ons natuurlijk nog lang niet ('Er is niemand van wie ik schoonheid zozeer verlang als van u, die machtig zijt: laat uw vriendelijkheid uw laatste zelfoverwinning zijn. Ik acht u in staat tot *alle* kwaad, daarom verlang ik het goede van u' - dat is wat Nietzsche van Herren vraagt - in *Aldus sprak Zarathustra*).

Ik vraag me dan ook af, of het werkelijk voldoende is, een leerling alleen maar van buitenaf te bekijken, door zijn gedrag (zijn mondelinge en schriftelijke uitingen en zijn vaardigheid in het kiezen van één vakje uit vier alternatieven) te registreren en om te zetten in een cijfer. De leerkracht, wiens inlevingsvermogen (nog) niet ontwikkeld is**), begint met een registratie van die zaken helemaal niets - want wie heeft hem geleerd wat wezenlijk is en wat bijkomstig? Wat moet zo iemand, die zo is opgeleid, beginnen in een klas, waar alles wat de leraar wil, voor 'böse' wordt gehouden - bewust of, wat erger is, onbewust? Hoe her karakter van een leerlingenmoraal te doorgronden?

Het is waar dat wij worden geconfronteerd met de 'taxonomie van Bloom', met niveaus, met matrixen van niveaus, maar ik vraag: wat leert het niveau van een vraag ons over het niveau

van onze pupil? Wij verdrinken in 'inhouden', terwijl ons de vorm - hoe zeg je dat? de Duitsers zeggen 'Bildung', wat is dat toch voor een taal? - want 'vorming' (: 'Ik politiseer, ik motiveer, en als dat niet helpt, geef ik straf!') bedoel ik niet; ik bedoel beschaving, eenvoud, menselijkheid, het Letterwezen - ik bedoel dat het nutteloze het nut, en dat niets het onverstand zozeer ten goede komt, als de hegemonie van het hoofd; ik bedoel dat Verlichting iets prachtigs is, maar dat je het streven ernaar niet bevordert, door de duisternis uit te bannen, - hoe zou je dat ook kunnen, waar dit reservoir van driften en emoties onuitputtelijk is, ook in het scheppen van toch weer nieuwe problemen - maar door het door te lichten, te begrijpen, door in te zien dat deze strijd tegen het duister nu juist het leven zelf is, en dat die strijd in het onderwijs in geconcentreerde vorm aanwezig is, en wat zal het dan uitmaken wanneer je weer es een nederlaag lijdt, zolang je ook daarvan steeds opnieuw profijt kunt trekken voor een vak dat je na aan het hart ligt? - ik bedoel niveau - niet van kennis maar van beschaving: het wankel, maar daarom ook zo venerabele evenwicht tussen sentiment en rede, - en ik herzeg, om de zin die ik daareven begon te besluiten: terwijl ons de vorm ontgaat. Ik heb dus veel gemist op die eerste onderwijsdag, maar het meeste wat ik miste, was die opvatting dat men de appel van zijn oog in het oog moet vatten, zoals filosofische en linguïstische bezinning ons hadden kunnen leren. Misschien is er in de toekomst een gelegenheid te vinden om ook hierover na te denken?

CN

*) De bewering 'God bestaat' is, voor wie uitgaat van het principe dat alleen het bewijs- en aanwijsbare 'zin' heeft voor het 'denken', even zinleeg als de bewering 'God bestaat niet'.

**) Ik overwoog nog de variant: '... wiens inlevingsvermogen door een beginselvast behaviorisme volledig is geatrofieerd...', maar er is geen speciaal lettertype voor ironie - helaas!

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 4, [november '79]

Wat is er allemaal in deze aflevering van het *I.B.* te vinden?

André Tinhout neemt afscheid van ons met een kort woord. Voor hem is onder de rubriek *Officieel en officieus* ruimte gelaten. Frans reageert op het art. van Dr. J. Pennock uit *E.W.* en doorbreekt in de titel een taboe dat al te lang door het *I.B.* werd gerespecteerd. Van dezelfde auteur een bericht een kamerplant betreffende en een rapport *Onderwijsdag L.M.C. - Resultaten van de evaluatie*. Lucien vraagt aandacht voor de tentoonstelling *Individualiseren* en de minister voor de energiebesparing.

Leo Peters schreef het verslag van de bestuursvergadering, en overhandigde dit mij met de woorden: 'Für die "gelben Blätter" - Es ist ja Herbst!' Andere Leo (HA) lanceert zijn eerste *stelling*; hij zal in de toekomst in ieder te verschijnen Geel Vel zo'n stelling poneren en het is de bedoeling dat daar ook over gediscussieerd wordt. Verder heeft hij zich nog met cijfers bezig gehouden, die hij weer van Jacques gekregen heeft. Als ik dit tik, het ik dat werk nog niet gezien, meer kan ik er dus niet van zeggen.

Wij nemen met groot plezier een krantenbericht op, waarin de naam van de conciërge Houdijk met onderscheiding wordt genoemd. Het wil mij voorkomen, dat wij zo'n krant op het komende schoolfeest nodig hebben als brood: maar ook als dat anders zijn zou, moet u niet verzuimen het stukje te lezen. Mij is gevraagd om een controversieel stukje. Helaas ben ik er de man niet naar zulke stukjes te schrijven. Ik heb me dan ook beperkt tot het overschrijven van een paar passages uit mijn dagboek, nl. deze die ik in de herfstvakantie schreef. Het heet daarom: *Herfstvakantie*.

Te elfder ure nog een stukje van Piet MO: 'Nog een krabbel...' [1](#)

CN

NOOT

1. De laatste zin is in handschrift toegevoegd. 🌱

Herfstvakantie

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 4, [november '79]

1e dag

Een grijs wolkendek, vol beloften voor wel een hele dag! O weigerachtige zon! Ik mag binnen blijven van het weer vandaag, me in mezelf terug trekken, me overgeven aan meditatie: dolce far niente!

De ochtendborrel bepalen we op half elf: koffie, armagnac, en genoeg om het overgeslagen ontbijt te vervangen. Waar zou een mens toch blijven zonder cultuur? Men kan niet dankbaar genoeg zijn voor de geneugten die bijv. een koffiemeubel biedt. Hoe zo'n ding in elkaar zit; wat er niet komt kijken aan toegepaste wetenschap: bekers, glazen, enz.

*ik drink liever uit een glas
dan uit een beker*

: Remco Campert. Wat word je toch stil van zulke woorden. Speciaal als je net zo gevoelig bent als ik!

2e dag

Zon. Blauwe plekken aan de lucht. Verplichtingen: vanmiddag naar Antw. waar J.G. zijn 'thriller' ten doop houdt. Aan de diepste ellende ten prooi, bemediteer ik mijn woorden uit een vroeger opstelletje: ...'dit venerabele evenwicht van rede en sentiment': wat of dat betekent. Een kwestie van statistiek? Hier een pond en daar een pond? Of juist van temperament: himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt? Maar men kan toch ook boos worden! De geprikkelde rede, wat is dat anders dan sentiment? De uitbarsting: zij is de hulde die het sentiment de rede verschuldigd is. Kijk, de wankeling is voorbij: het evenwicht rotsvast hersteld. Alea jacta est! Hup, naar het vlaanderland, waar de schrijvers zijn en hun weedom...

3e dag

De terugreis. Erg lekker voel ik me niet na gisteren. Maar daar bedenk ik me, dat men alleen dan gezond is, wanneer men dom genoeg is om het te kunnen zijn. Men trimt, men jogt, men fietst. De wufte aanblik die bij ons 't door en door gevitaminiseerde mensdom op de speelwei biedt, is waarlijk weezinwekkend. Hier past geen wijsgerige berusting, alleen de gepantserde logika, die ons voorhoudt, dat de toekomst nog maar één doodsoorzaak zal kennen: in kippedrift aan gezondheid overleden.

Als we over het Hollands Diep sporen, zie ik aan de horizon een gigantische rookzuil - kaarsrecht: hij wordt de hemel in gespoten. Even later zie ik de tanks blikkere in het zonlicht: Pernis; blij met blik.

Wie R'dam C.S. van het zuiden af binnenrijdt, ontwaart bovenop een kolossaal kantoorgebouw een spreuk van Lucebert: 'Alles van waarde is weerloos'.

'En gelukkig gaan we nog dood', denk ik erbij; dat is van Lodeizen: de poëzie hangt hier

gewoon in de stinkende lucht. Daartoe heeft het gezond verstand - dit van dr. J. Pennock - ons dan gebracht: 'het gezond verstand dat hun (=de leerlingen, CN) hoofd en handen leert gebruiken om straks méér de ander van dienst te zijn dan louter zichzelf.' Bedoelt de man soms iemand met die ander? Mij bij voorbeeld? Of houdt hij vooral het oog op zichzelf gericht, onder het uitbraken van het beroerdste Nederlands dat mij in jaren onder ogen is gekomen? Holland. De ontnuchtering. De polders. Het wenkende licht. Leiden. Mijn stad, mijn straat, mijn huis.

4e dag

In deze streken kan het warm zijn zonder zon en koud met. Bij zulke weersgesteldheden hoef je de deur niet uit, en dat is het verrukkelijke ervan. Is dit dwaas gedacht? Integendeel, hier toon ik pas hoe onwijs wijs ik kan zijn. Of is het soms geen dwangidee te geloven dat je het huis uit moet, ongeacht het weer, ofschoon iedere drangreden tot vertrekken in feite ontbreekt?

Nimmer slaagde ik erin te ontdekken, wat er zo te misprijzen is in hen, die liever lui zijn dan moe. Nimmer ook heb ik groter argwaan gekoesterd tegen gogen en logen, die nieuwe vrijgestelden, dan toen zij mij het woord 'leerlingengedrag' als een sjibolet in de mond wilden leggen. Waarom staat hun terminologie, dit arsenaal aan cliché's, dit jargon, deze woordenbrij die inzicht ten enen male verduistert, hun *gedoe*, me zo tegen? Waarom worden deze lieden door mensen die in de omgang vaak zo redelijk kunnen zijn, zo blindelings vertrouwd? Ik weet op deze laatste vraag het antwoord niet, maar wat de rest betreft, vestig ik er met werkelijk leedwezen de aandacht op, dat deze dubbers, die optimistisch willen zijn, met een zelfingenomenheid die even onwelvoeglijk is als betreurenswaardig, hun tegenstanders als 'intellectualisten' buiten spel zetten, vastbesloten als zij zijn in hun voornemen, hun wil, zonder opgaaf van redenen, aan anderen op te leggen. Met welk doel? Verbetering van het onderwijs! - roepen ze me toe. Zij willen van de didactiek een échte wetenschap maken, van school een échte kennel van Pavlov. Zij willen alles wat het leven aan aardigs te bieden heeft tot een samenstel maken, dat onder mathematische formules te begrijpen is. Zij zoeken objectiviteit, dat is de uitschakeling van alles persoonlijkheid: zij zoeken zekerheid: dat is de becijfering van het kind, onder wegcijfering van het eigen geweten. Evenals de exacte wetenschapper vragen zij van het voorwerp van hun aandacht wat het *is*. Water is H₂O, 4 = 2 + 2, E = mc², Jan is Jan, Befehl ist Befehl und wollt ihr das totale Unterricht? Maar didactici moeten niet vragen wat is, zij dienen te vragen wat moet zijn. Zij dienen niet leerlingen als voorwerpen te zien, onderling aan elkaar gelijk, zoals het ene atoom identiek aan het soortgelijke andere. Waar verscheidenheid is, is appreciatie; waar kwaliteit bestaat, is didactiek. Ik geef mijn recht op gewetenloosheid op, en eis het recht om mijn pupil naar eer en geweten te beoordelen op beslissende kwaliteiten. Ook op kwantitatieve gegevens zijn kennis betreffende, natuurlijk, maar niet alleen op die. Ik kan dat trouwens ook, want ik wandel niet methodisch in twijfels.

5e dag

Psst! Men denkt dat zekerheid op wetenschap stoelt? Wat een beminnelijke, maar verregaande dwaasheid! Zekerheid is een gevoel. Daar gaat Evert. 1 Er zijn 2½ miljard mensen op de wereld. Ik ken er honderden van. Zet Evert tussen de tussen de duizenden die ik níet ken: feilloos haal ik hem er uit. En iemand die wetenschappelijk vaststelt (vingerafdrukken, gebit) dat deze man niemand anders zijn kan dan Evert, verhoogt mijn zekerheid geenszins, in geen enkel opzicht. Ken ik hem dus? Als ik zeggen zou 'Evert is Evert, zoals 2+2=4', dan zou hij geen verrassingen meer voor mij herbergen. Maar hij verrast me. Ik ken hem. Dus. Omdat hij

Evert is in de bevestiging van Evert, en omdat hij Evert is in de ontkenning van Evert. Moeilijk, hè? Maar zo is het. A is ongelijk aan A. Dat is een belangrijk pedagogisch-didactisch beginsel; het is de magna charta van pedagogische (on-)zekerheid. Geef dit recht uit handen, en je geeft je ziel aan kwijning prijs.

6e dag

Het verschil dat er tussen de Pennocks en de nieuwe vrijgestelden bestaat, belet mij allerm minst vast te stellen, dat zij allen tot hetzelfde soort behoren. Zij staan in dienst van de restauratie, allemaal; de restauratie van de arbeidsmoraal in haar meest fantasieloze, haar treurigste gedaante. Zij hebben van de historische conjunctuur volstrekt geen idee. Zij beseffen werkelijk niet dat deze tijd de kiem draagt van nieuwe kwaliteiten die alleen nog maar ontplooiing behoeven, om de afgeleefde waarden, de onomstotelijke van weleer, eindelijk es ondersteboven te gooien en te vervangen door weerlozer. Dat is, waar het met de dag duidelijker wordt, dat een barbaarse technologie waarde en weerloosheid tot synoniemen maakt, pas realistisch. Wij moeten eindelijk es ophouden om als een 18e-eeuwse Mefistofeles de leerling kennis te beloven in ruil voor diens identiteit. Meer oog hebben voor die kleine groep - 1%? 2%? - die meer verwacht van school dan gezwoeg op huiswerk en repetities, en die niet op hoge toon de ene disco na de andere eist.

Deze kleine groep vertoont een houding, waar groei in zou moeten zitten, omdat zij de leerlingenmoraal van het moment op beslissende wijze kan veranderen. Bezinning op het onderwijs dat deze kwaliteiten:

- het besef dat onderwijs meer is dan de vereniging van het nutteloze met het onaangename - nl. een bevrijder der verbeelding
- de worsteling om een eigen ziel
- de vorming van een ander inzicht dan dit dat arbeid adelt

niet waardeert en in begaanbare wegen poogt te leiden, staat de ontwikkeling van nieuw schoolleven in de weg. Zij is de dood in de pot. Zij verzekert het voortbestaan van de school, nadat die gestorven is. Dan - eerst dan - is het gerechtvaardigd tragische houdingen aan te nemen en gebaren van verslagenheid te maken. Want niet eerder diende zich een voorwendsel daartoe aan. Dan zal er iets meer zijn dan dat: een reden.

7e dag

Een school wordt natuurlijk gesticht.

Men voegt twee scholen bijeen, en een nieuwe school ontstaat. Maar een school wordt soms ook geschapen. Ze wordt alleen dan niet geschapen, wanneer belangrijke groepen uit haar midden de traditionele begrenzingsen van de school willen behouden. Juist over die begrenzingsen struikelen de scholieren. En wij struikelen over hen. Wie dit niet wenst, moet bereid zijn tot vernieuwing en innerlijke vernieuwing.

Aan het einde van de onderwijsdag, spoorde de rector de aanwezigen aan es na te gaan denken over de doelstellingen van de school in opbouw. Is het niet jammer dat er zoveel mavo-collega's ontbraken op dat moment? Want hij heeft gelijk: daar moet je beginnen, als je een school begint: met de formulering van een levensprogram van de school. Een school kan een schepping van de verbeelding zijn. Als haar bevolking dit wil: als zij de verbeelding aan de macht brengt.

1. Verwijzing naar wiskundeleraar Evert Verschuur (VR). 🌱

Een krabbel...

In de vorm van een 'open brief' aan Piet

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 5, [november '79]

Nog een krabbel... [1](#)

die het niet haalt bij die van Rudy in no. 3 van deze jaargang. Op zo'n vals bescheiden idolaat proselitisch plagiair admiratief reageren zit-ie echter ook niet te wachten.

Dus steek ik van wal.

Wat moet dat allemaal? Taxonomie, matrices, Herrenmoral (op het seminarie, in oorlogstijd, kregen leerlingen om de beurt de geschilderde aardappelen, die overbleven in de 'Herrenrefter'. sic.) Bildung en zo verder... "Wat zal het dan uitmaken, wanneer je weer es een nederlaag lijdt..."

Rudy, wat een waanzin!

Jij, uit het Oosten, zou het Westen een lesje willen leren?

Is dat jouw klinische methode? Bevordert dit gezwets de eigenheid van de leerling, van de school?

Jij gaat ze voor in nederlagen lijden, want dat zouden toch geen nederlagen zijn? Je lijkt Wester wel, niet te volgen.

Of Tarkowsky, die nog liever christen is dan communist.

Of Karlfried van Dürckheim: je zijn moet participeren aan het alzijn.

Eigen zijn moet geïntegreerd worden worden in hèt zijn. Is dat mystiek, Stoa, boeddhisme?

Voert dit geteut tot een goeie baan? Werkeloze, besta niet, dat zou een mooie oplossing wezen.

Nee, Rudy, nee. Hou de leerlingen plat, horizontaal. Dat zei ik tegen Verburg ook altijd. Die verticaliteit, dat transcenderen in deze neopositivistische tijd, dat laten klimmen in de touwen, dat zweven in de ringen, da's niet te meten.

Por favor asjeblief geen cultuur, civilisatie is genoeg, geen muziek, mysteries, religie noch relaties. Je moet er geen potje van maken.

Egotripper, decadente dissident.

Gegroet,

Mo.

P.S. Jij met je Juist van 't Midden en je Wittgenstein.

Je hebt zaagsel in je brein.

---o0o--

Aan Piet

Mijn compliment voor 'nog een krabbel' in het vorige *I.B.*, - een stuk dat het makkelijk haalt bij de krabbels die ik uitdeel, af en toe. Je ontboezeming bestaat uit papier en inkt, dat onder

het lezen in vlees en bloed verandert. 'Dat is Piet,' denk je bij het lezen - iemand wiens schrijven niet van zijn gewone doen te onderscheiden is. Maar maak je geen illusies: van een computer zul je wel een lage waardering krijgen. Je wartaal doet in weinig voor de mijne onder. Maar je weet het - een computer heeft geen recht van appreciatie, - ik wèl, ik vind je reactie uitmuntend, want ik ben geen computer. Ook geen trimmer, zoals je weet, of sinds mijn 'herfstvakantie' [2](#) weten kunt. Men houdt mij helaas wel es voor een dwaas; toch meen ik altijd wat ik zeg. 'Let eens op het gezicht van een trimmer,' zegt Mary Mc Carthy in *Vrij Nederland* (17-11-79). 'Een trimmer kijkt anders dan een wandelaar, een wandelaar heeft contact met de grond. Een trimmer is bezig met een idee, een abstractie'. Wij gunnen de trimmer zijn gezondheid - wat ons betreft, wij houden ons aan het concrete, aan de waarheid: van leven ga je dood.

In ieder geval hou jij me aan het concrete: je hebt *gezien*, hoe ik in een paar achtereenvolgende 'krabbels' enige samenhang heb willen brengen. Een essayist, en zeker een journalist, al is het er maar één van het *I.B.*, gaat niet in onbewustheid in de wereld van zijn interesse om. Laat ik dan, in overeenstemming met de geest der eeuw, alles op een rijtje zetten. Men moet tenslotte zijn manie classificeren, als men nog mee wil tellen, vandaag de dag. Ik wil vooraf degenen die mij nu voor een querulant beginnen aan te zien, uitnodigen de rest van dit artikel maar ongelezen te laten. Dan krijgen we in ieder geval geen ruzie.

Ik heb in mijn gelegenheidskrabbel bij het vertrek van Van Dun, [3](#) aandacht gevraagd voor drie voor het L.M.C. kenmerkende zaken:

- dat deze school open staat voor hen die de verhouding 'God/ik' als de belangrijkste religieuze aandrift ondervinden; voor hen die deze ondervinding hebben in de relatie tot de naaste, en voor hen die in mystieke ervaringen de bevrediging vinden van hun religieuze behoeften, al is het het *instant mysticism* van de nederwiet maar. [4](#)
- dat de openheid van deze school vooral te danken is aan een tolerant bewind, - een bewind dat op overmacht van mening, op de publieke opinie steunde.
- dat op deze school tweërlei vorm van pedagogie te onderscheiden zijn: één die zich bekommert om de gewone schoolse gang van zaken; een andere, van subtieler, vooral voorbeeldiger aard.

In de daaropvolgende 'krabbel' [5](#) maak ik gewag van tweërlei moraal op school: de leraren- en de leerlingenmoraal. Twee typen lerarenmoraal schijnen zich op het L.M.C. te doen gelden; hoe komt dat?

Iedere leraar is in een doorlopende strijd gewikkeld met het 'duister': in de pupil, in de klas, in de school, in hemzelf. Maar sommigen willen dit duister uitdrijven ten gunste van de redelijke orde en/of terwille van de objectiviteit. Anderen daarentegen, proberen onbewuste processen te begrijpen, om zo de leerling tot het inzicht te brengen, dat zijn negatieve leerlingenmoraal berust op zijn geloof in de macht en alwetendheid van de leraar; en dat het tijd wordt van deze infantiele fantasie afstand te doen.

De twee al eerder genoemde vormen van pedagogie sluiten bij deze vormen van lerarenmoraal aan, zijn in wezen hetzelfde: wat er van buiten als pedagogie uitziet, is 'moraal' van binnen (denk ik).

In 'Herfstvakantie' ga ik nader in op de leerlingenmoraal, zoals die in die kleine groep van scholieren leeft (waar onze fractie in haar laatste verslag op wees).

Drie punten:

- de school is meer dan zwoegen op repetities en examens, nl. een bevrijder van de verbeelding

- de scholier zoekt zich een eigen identiteit
- en hij zoekt die in een andere opvatting dan deze, dat men per se iets moet zijn, om iemand te wezen.

Dat is in het kort wat ik denk, als ik aan het L.M.C. denk.

Ik denk wel dat er veranderingen op til zijn. Dat ligt, met de fusie in het vooruitzicht ook wel in de rede der dingen. Maar moet er iets weg van de verworvenheden die met het L.M.C. zijn vergroeid? Moet er iets bij, dat die verworvenheden naar het leven staat? Kunnen wij een ontwikkeling die we niet wensen afremmen, de andere begunstigen? Het zou toch iets moois zijn, als...

Daar moet toch standpuntbepaling, gedachtenwisseling over kunnen zijn: hoe graag zou ik een *I.B.* uitbrengen onder de naam *Staanplaatsen*. Hoe mooi zou het zijn als jij en ik niet de enigen zouden zijn op die tribune...

CN

NOTEN

1. Dit artikel van aardrijkskundeleraar Piet Molenkamp (MO) stond in het vorige nummer van het *I.B.* en is een reactie op Cornets de Groot's Nietzscheaanse overdenking van een leraren- en leerlingenmoraal in [dit artikel](#). 🌱
2. Zie [Herfstvakantie](#) uit het vierde nummer van deze jaargang. 🌱
3. Zie deze [Een krabbel...](#) 🌱
4. Cf. opnieuw Vestdijks typologie van de religieuze mens uit *De toekomst der religie* (zie de eerste *Krabbel* van deze jaargang, [noot 4](#)). 🌱
5. Het in de eerste noot genoemde artikel. 🌱

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 6, 20-12-'79

Dit keer een echt *I.B.* dat geeft wat het belooft: informatie. Er is w.i.w. een hele hoop kopij, maar ik heb gedacht dat het verstandiger was, die voor een volgende keer te bewaren, omdat de kans dat deze *gele vellen* in de drukke tijd die velen onzer te wachten staat - men krijgt familie op bezoek, nietwaar, of vrienden, er moet vuurwerk worden ingekocht, en een kalkoen, men gaat zelf de deur uit, er is een hoop drukte, want het kroost is thuis - in weerwil van alle goede voornemens tóch niet gelezen worden, niet gering is.

Vandaar.

Ik wens u een prettige vakantie, een gelukkig nieuwjaar en mooie kerstdagen.

CN

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 7, [januari 1980]

Elf jaar geleden, toen het LMC spontaan uit zijn krachten dreigde te groeien, werd het *I.B.* noodzakelijk. De schepper ervan, conrector Van Lieshout, zag geen kans meer het onderwijzend personeel van de nodige informatie te voorzien langs de tot dan toe bewandelde wegen: mondelinge mededeling, of schriftelijke, via een prikbord of schoolbord in de hal. Dit informatieve karakter van het blad, maakte het tot een écht tijdschrift, véel echter, dan welk ander tijdschrift ook. Het verschijnt immers niet met grote regelmaat, maar wel altijd op tijd, d.w.z. als het nodig is.

De naam *Informatief Bulletin* is nooit erg populair geworden; de gemakkelijk klinkende afkorting *I.B.* al evenmin, waarschijnlijk wel omdat het *I.B.* geen écht *I.B.* was. Van Lieshout was in zijn vrije tijd tenslotte journalist, en gaf met groot plezier iets méer dan informatie: een grap, een plagerij, een commentaar op een of ander. Er was ruimte voor het 'affectieve' in het *I.B.* en ook anderen dan hij vonden in dit periodiek een plaats voor hun emoties, gedachten, ideeën, meningen, oordelen, waarden. Het *I.B.* werd een ruimte voor discussie en voor uitwisseling van allerlei ervaringen, reiservaringen vooral, want onderwijzsmensen hebben lange vakanties. In sommige nummers - een *I.B.*-special bv. of een nummer dat een langere voorbereidingstijd kon verdragen, kwamen ook de *I.B.*-illustrators in actie: Pieter Konings, Rob Gerritsen.

Ik heb het altijd als een onderscheiding ervaren, dat Van Lieshout op een dag tegen me zei: 'Ik kan het alleen niet meer af; ik heb je nodig als *Gele Vellen*-redacteur'. Ik ben dat geweest, vóór Willem van den Ende en na Joke Davids, en ben het nu weer. De naam *Gele Vellen*, waarmee Van Lieshout het *I.B.* aanduidde, dankt het blad aan hem, en aan het feit dat de kleur van het papier geel was - en dat is zo gebleven tot op deze dag. Zijn dood, een paar jaar geleden, ontnam het *I.B.* zijn hoofdredacteur. Er kwam nooit een ander voor hem in de plaats, hij was nu eenmaal onvervangbaar. Er is natuurlijk wel iemand die de kopij verzamelt, lezers aanspoort tot schrijven, ze (soms) uitdagend tegemoet treden wil in 'een krabbel', of ook wel in een afzonderlijk stukje, ondertekend met de naam Théodore de Saint-Juste Milieu.

Voor onze nieuwe collega's van de Benedictus [1](#) tekende ik zijn portret. Zó ziet hij er uit, van voren en van binnen: verstandig, wijs, en dienovereenkomstig: bescheiden.

NOOT

1. Het L.M.C. fuseerde op 1 augustus 1980 met de Benedictus Mavo, eveneens te Rijswijk. ▲

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

***Informatief Bulletin*, jaargang 11, nr. 8, [februari 1980]**

Democratie kost tijd. Om tijd te besparen werd eens, bij ons, de sectievoorzittersvergadering uitgevonden. Die functioneerde niet lang, maar leverde wel het model voor andere commissies. Zij komen met hun voorstellen en ideeën voor een al dan niet daarop voorbereide docentenvergadering.

Er is een proces aan de gang, niet alleen bij ons en op school. Er is een nieuw soort mensen. Wij hebben Provo gehad, de P.P.R. en D'66: welwillende knakkers die de nieuwe regenten op de stoel van de oude hielpen. Zoals Mulisch het op 26 juli 1955 (!) voorzag: 'In Singapore, Praag, Amsterdam, Alamogorde, Djakarta (en Wassenaar) zit een heel nieuw soort heren om tafels in café's en regeringsgebouwen: zij zijn de machten. Twee tafeltjes of kamers verder weet niemand wie ze zijn. Met politiek heeft het niets meer te maken. () Welke taal spreken zij? Niemand verstaat het. () Niemand begrijpt nog hoe het in elkaar zit, wat er allemaal omgaat, wat er mogelijk is, waar het heen gaat.' En iemand die mocht denken dat het elders anders is, leeft in een wereld die niet meer bestaat, en vergist zich.

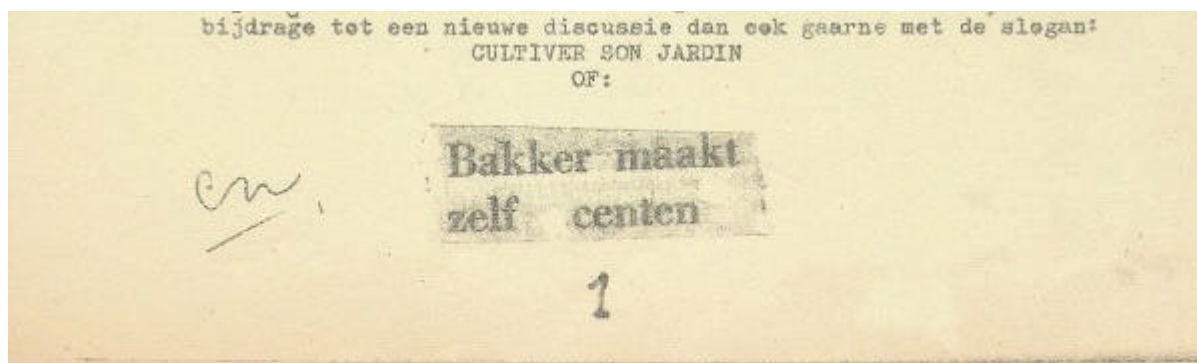
Er is een systeem van onderlinge afspraken dat als bijproduct communicatiestoornissen levert, die op vergaderingen tot ontladingen komen, migraine veroorzaken, wrevel, hilariteit, onverschilligheid, afweer. Die sommigen onzer tot de schaamteloze bekentenis verleiden, niet precies te weten hoe alles in elkaar steekt, die anderen, beter op de hoogte, tot de gebeten hond maken, omdat ze met alternatieven komen, want daar werd immers niet om gevraagd.

Er is een tijd geweest, waarin grote avonturiers tot de conclusie moesten komen, dat het in deze wereld, die de beste is van alle werelden, het beste is, zijn eigen tuintje maar te verzorgen, zijn eigen contactstoornissen te heiligen. Ik besluit deze waardevolle bijdrage tot een nieuwe discussie dan ook gaarne met de slogan:

CULTIVER SON JARDIN

OF:

Bakker maakt zelf centen

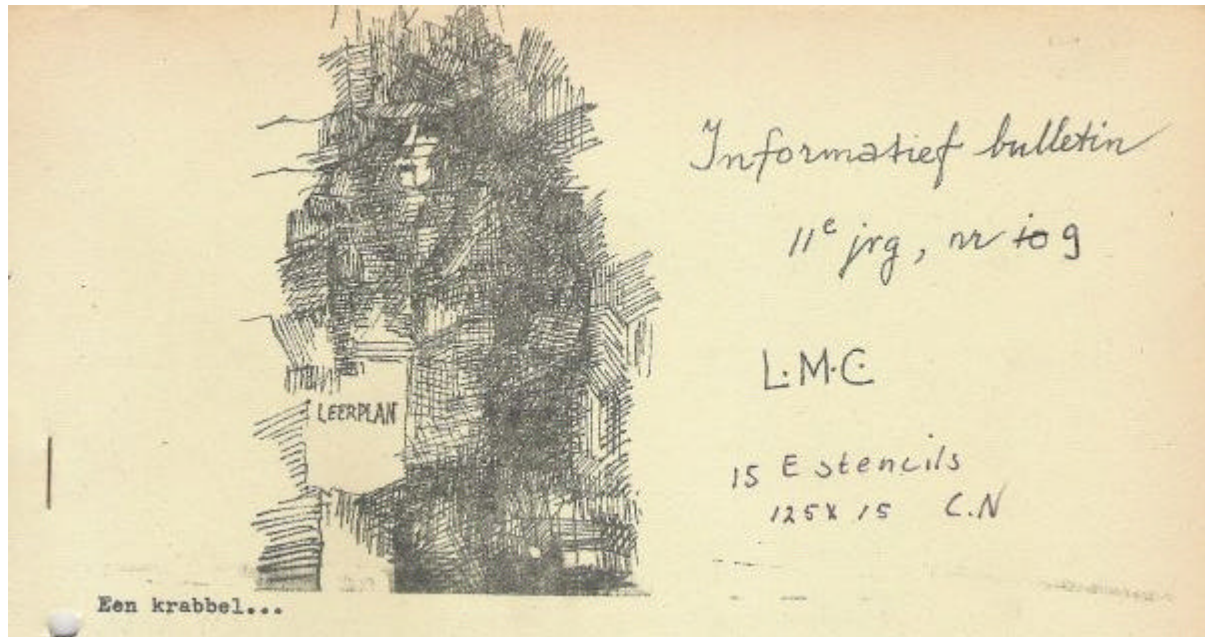
CN

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, jaargang 11, nr. 9, [maart 1980]

In vroegere krabbels heb ik wel es wat bezwaren gemaakt tegen de door mij vermeende invloed van wat ik maar zal blijven noemen: het behaviorisme en het neopositivisme op deze school. De enquête, die we zojuist op verzoek van de directie - al dan niet met tegenzin - hebben ingevuld, versterkt de indruk, die ik hierboven bedoel.

Zij staat in nauw verband met wat hier is gaan heten: de identiteit van de school. Zij begint met een aanvechtbare 'werkdefinitie' van het begrip 'vorming' (volgens welke bv. een terrorist of een solipsist door ons als gevormde lieden moeten worden aanvaard), en dat begrip wordt dan in acht vormingsgebieden uiteengelegd. De gedachte die hier achter zit, bewust of niet, is deze dat de omgeving van beslissend belang is voor iemands innerlijke groei.

Zoals u wellicht weet, is het begrip 'identiteitscrisis' een Amerikaans begrip, afkomstig van de psycholoog Erich Fromm. Negers, Joden, Italianen, Ieren, etc., bleken - behalve over hun armoede - ook nog te beschikken over zoiets als een identiteit. Want die werd in het ghetto gekoesterd. Daarbuiten moest bij het cultuurloze volk het geloof ingang vinden, dat niet het culturele erfgoed doorslaggevend was op het stuk van de vorming, maar de omgeving, waarin men was opgegroeid. Plotseling worden dan vormingsgebieden belangrijk. Gedrag heeft dan te maken met ervaringen, omgeving en leerprocessen - níet met cultuur, erfelijkheid, creativiteit. Gedrag worden een sociologisch begrip. Maar wat te zeggen van het gedrag van Pieter Scholtes, die op een reprimande antwoordde: 'Ken ik het helpen, dat ik uit de schoot van een rasechte Westlandse meid geboren ben?'

Hier wordt geen erfelijkheid ontkend. Geen cultuur. En hier wordt een nieuw gezichtspunt gecreëerd, vanwaaruit de vermanende instantie het gedrag opnieuw beoordelen kan. Hier

spreekt een trotse, warme, zelfbewuste identiteit. We denken iets kwijt te zijn, dat we al jaren in huis hebben. We zijn eigenlijk stapelgek.

Maar toch hoor ik soms wel iemand praten over identiteit. Dan zie ik zorgelijke gezichten. Een praatpapier waart rond onder de ouders. Inhoud: identiteit. Is het L.M.C. een patiënt? Voor een betrekkelijke buitenstaander als ik bv., of Goddijn is de school redelijk katholiek. Misschien niet Rooms, als voorheen, maar toch iets, hoe zal ik zeggen, in de geest van Schillebrands. Ook met betrekking tot de onderwijsvernieuwing vraag ik me af: is het probleem er wel? Werd het ontdekt, soms? Of werd er in de buurt van een microfoon iets gefluisterd. dat versterkt uit de speaker terugkeerde en toen een zingend circuit veroorzaakte? En zitten we nu met zijn alleen te wachten op de knal, waarmee het systeem en het probleem de wereld uit zijn?

Het wonder van de enquête is, dat we onbewust tot de gedachte gekomen zijn, dat vormingsgebieden veel en veel belangrijker zijn dan traditie en zelfgeschapen toekomst. We zijn nog wel dezelfde gebleven naar de geest, maar onbewust veranderde onze houding een beetje. We hebben de hand naar de neus gebracht om even na te voelen, wie ons daar vasthoudt. Wijzelf misschien?

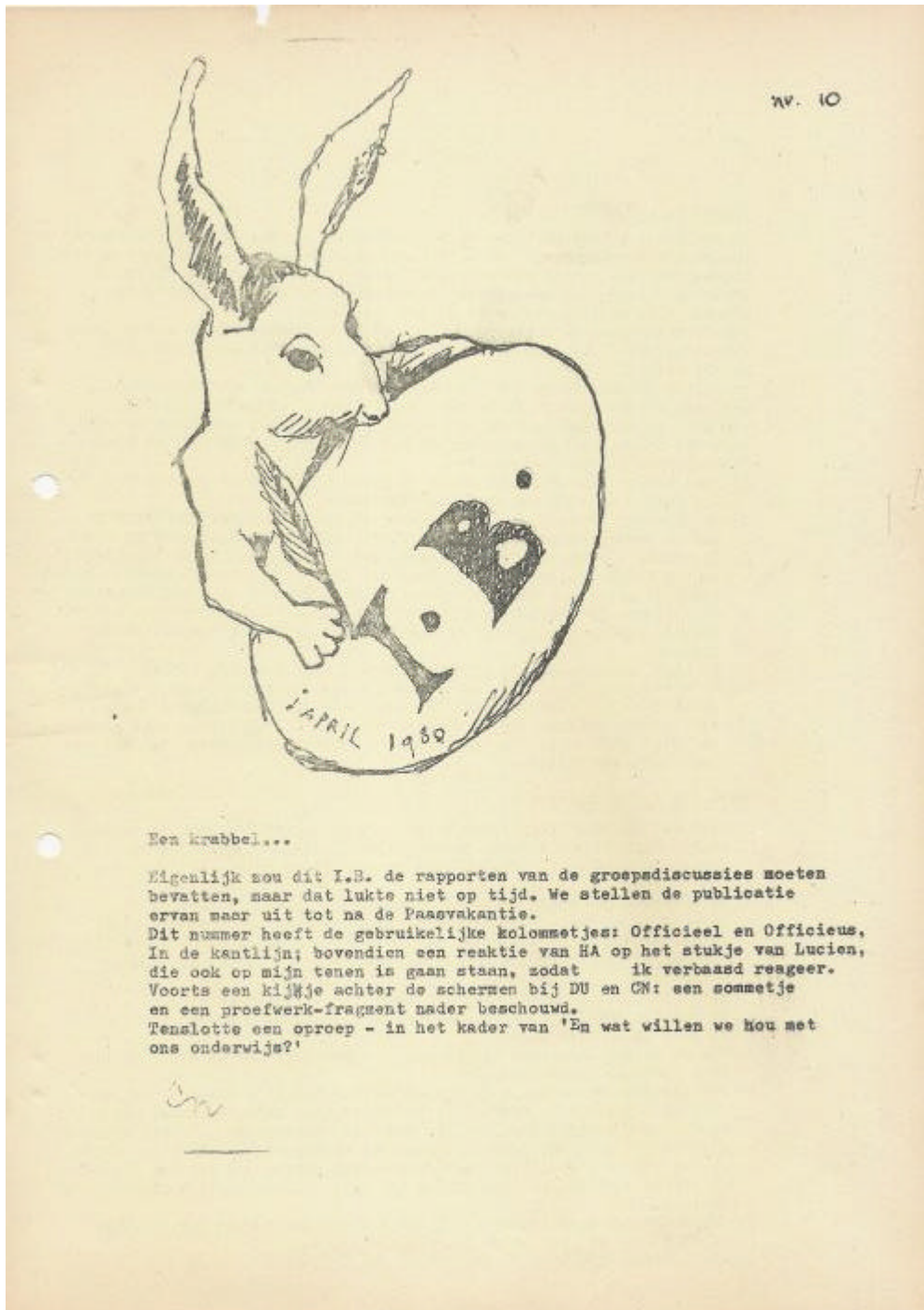
CN

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, 1 april 1980, [jaargang 11, nr. 10]

Eigenlijk zou dit *I.B.* de rapporten van de groepsdiscussies moeten bevatten, maar dat lukte niet op tijd. We stellen de publicatie ervan maar uit tot na de Paasvakantie.

Dit nummer heeft de gebruikelijke kolommetjes: *Officieel en officieus*, *In de kantlijn*; bovendien een reactie van HA op het stukje van Lucien, die ook op mijn tenen is gaan staan, zodat ik verbaasd reageer.

Voorts een kijkje achter de schermen bij DU en CN: een sommetje en een proefwerk-fragment nader beschouwd.

Tenslotte een oproep - in het kader van 'En wat willen we nou met ons onderwijs?'

CN

De knuppel &c.

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, 1 april 1980, [jaargang 11, nr. 10]

Toen ik er met Jan Streng over sprak, noemde hij de enquête 'Wat willen wij met ons onderwijs?' een 'knuppel in het hoenderhok': er moest iets los worden gemaakt op school. Mijn actie om wat mensen bij elkaar te trommelen voor een gedachtenwisseling schijnt dus een adequaat antwoord te zijn geweest op de bedoelingen der directie.

Ofschoon ik nu de enquête begrijp in het licht, dat Streng er met zijn bondige typering op wierp, en ofschoon ik werkelijk de waarde van deze enquête, binnen deze bedoeling, wel relativeren kan, wil ik tenminste nog mijn bezwaren tegen de uitgangspunten ervan toelichten, omdat in de discussie over algemene doelstellingen (in die kleine groepjes) bleek, dat mijn 'krabbel' over deze zaak te beknopt was.

Gaan wij uit van de werkdefinitie van 'vorming' ('alle activiteiten die bijdragen tot de uitgroei van de menselijke persoon'), dan zien we een maximum aan activiteit, bij een minimum aan 'waarom' en 'waarvoor'. Welke waarde heeft de doelstelling? Wie trekt er - behalve die uitgegroeide - profijt van al onze inspanning? De wereld? De gemeenschap? De school? Ik vrees dat 'vorming' - *misschien* heilzaam daar, waar de sociale traditie geen houvast (meer) biedt en waar de instinctieve zekerheden verloren zijn geraakt - uitsluitend economische waarde schept. De leerling wordt afhankelijk van het succes dat hij boekt, en van andermans oordeel. Hij is zelf het kapitaal dat hij tegen rente moet zien uit te zetten. Van het eigen milieu, de eigen familie, de eigen geschiedenis losgemaakt, moet hij zijn heil zoeken in het conformisme, of in het stelen van de show, waar de conformisten zich aan vergapen. Ik weet niet welke van deze twee alternatieven het meeste uitblinkt door leeghoofdigheid.

Vorming betekent dat de leerling tenslotte in de gaten krijgt, dat het gaat om een bevredigend antwoord op vragen zijn 'verkoopbaarheid' betreffende, - bv.:

- Wat weet ik van het oordeel van anderen over mij? (Dat wordt al getrained, door van de leerling een 'prognose' op zijn rapport te vergen!).
- Wat verwacht men van mij?
- Hoe zie ik mijzelf het liefst?

Aan de vraag hoe de leerling erachter denkt te komen, wat hij van zichzelf wéét, komt op deze manier niemand toe.

Ik heb daarom in de discussiegroep waar ik deel van uitmaakte, gevraagd of het niet beter is uit te gaan van een definitie van 'onderwijs' i.p.v. van een definitie van 'vorming', - bv. van deze:

onderwijs is een systeem dat je leert de wereld en jezelf beter te begrijpen, en waar nodig, te veranderen. [1](#)

Dat schept geen receptieve zakenlieden, maar volwassen, creatieve mensen. Gaan we hiervan uit, dan gaan we uit van een totaliteit, die niet in stuk geanalyseerde deelgebieden uit elkaar valt, maar die oog houdt voor de ervaring van samenhang en relaties. Ieder vak heeft immers

met de wereld en met 'jezelf' te maken, al is het waar dat de exacte vakken méer betrekking hebben op de wereld, de 'mensvakken' meer op 'jezelf' (de talen, godsdienst, de creatieve vakken) en de zaakvakken (+ gymnastiek) meer op het gebied waar jij en wereld samenkomen.

Ik nodig hen die over deze definitie willen prakten, en over de daaruit voortvloeiende consequenties, uit, daartoe bijeen te komen op een nog af te spreken plaats en tijd. Mogelijkerwijs komen we aldus tot de formulering van een aantal stellingen, die in thema's te klassificeren zijn. Dan zouden we ook een aanloop hebben tot een avondbijeenkomst van vrijwilligers, waar zulke thema's es nader kunnen worden bekeken...

CN

NOOT

1. Vergelijk: "'Hoe stelt u zich het onderwijs voor?'" werd me bij mijn sollicitatie gevraagd. Ik antwoordde (...): "Ik wil dat mijn pupillen over zichzelf, over de wereld en over mij iets leren, en met iets bedoel ik zoveel mogelijk." "Dat wordt dan een dolle boel," zei de directeur. "Ja," zei ik. En ik mocht komen.' Uit het laatste hoofdstuk van de roman *Tropische jaren*, [Een onvoltooide brief](#). 🌱

Een foutenanalyse 1

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, 1 april 1980, [jaargang 11, nr. 10]

Dat een organisme op een stimulans reageert, kan worden uitgedrukt in de formule $S \rightarrow O \rightarrow R$.

De formule laat zich didactisch (dat wil zeggen...) toepassen. Een vraag of opdracht kan zeer bepaald gedrag afdwingen: een goede of verkeerde reactie. De reactie is dan heel exact meetbaar en dat zegt dan iets over de proefpersoon, over diens niveau, diens plaats. Ik denk niet dat iemand (DU uitgezonderd, natuurlijk) bezwaren hebben kan tegen toepassing van deze gedachte op het onderwijs, zolang het gaat om de exacte, of om de zaakvakken. De in die categorieën gemaakte afspraken zijn immers universeel en voor maar één uitleg vatbaar; het woord heeft er een vaste betekenis, waar niet aan te tornen valt. Er is dan ook geen enkele reden te bedenken, waarom men in deze kwestie niet over 'de' leerling spreken zou. *Gelijke monniken, gelijke kappen* geldt nergens zó sterk als hier; ja, zo weinig inhoud heeft het begrip 'leerling' in deze context, dat men de formule reduceren mag tot $S \rightarrow R$. Maar hoe zit dat met de 'mensvakken', om ze zo maar es te noemen?

Beschouwt u de volgende regels uit een proefwerk voor 3 havo en de daarbij behorende vragen:

- 15 'In beeld, door middel van geluiden, in woord en later ook geschrift heeft er bij de mens altijd behoefte bestaan zich aan elkaar "verstaanbaar" te maken. Prehistorische muurschilderingen vertellen (nog steeds) aan anderen, wat er door voorgangers is gevonden of gedaan. De schilderingen
- 20 in de Grot van Lascaux geven aan welke beesten men in de omgeving heeft aangetroffen: paarden, herten, ossen, bisons.
- Feitelijke gegevens, voor de kijker duidelijk waarneembaar door de exacte waarneming van de makers. De beschrijving is waarschijnlijk een product van Magdalénien-cultuur en is
- 25 gedateerd tussen 15.000 en 13.000 voor Christus (!)'.
(!)

De vragen.

'In de regels 15-17 geeft de schrijver een opsomming van door de mens gebruikte hulpmiddelen om zich aan elkaar "verstaanbaar" te maken.

- ...
- Welke hulpmiddelen worden door hem genoemd?
- Welk hulpmiddel werkt hij vervolgens nader uit? Licht je antwoord m.b.v. de tekst toe!

Nu, de tekst bevat niets moeilijks. Men mag toch aannemen dat een leerling van 3 havo wel es afbeeldingen van rotstekeningen heeft gezien. Misschien weet een enkeling zelfs dat de hier genoemde grot in de Dordogne moet worden gezocht, maar ernstig gedesoriënteerd zal een

kind uit deze klas toch niet raken door de tekst. Bovendien leert het nog wat: Magdalénien-cultuur, een paar jaartallen.

De vragen zijn evenmin onoverkomelijk. Men kan in vraag 'b' gemakkelijk de opdracht herkennen een 'opsomming' te geven. Wat er gebeuren moet is dus eenvoudig: je pakt een potlood en streept in de tekst de gevraagd elementen aan. Vervolgens controleer je de juistheid van de oplossing en dan schrijf je de zaak over in het net, - dus:

1. beeld
2. geluiden
3. woord
4. geschrift

Ook vraag c, die uit twee leden bestaat, is niet moeilijk te doorzien. Men moet uit vier alternatieven het juiste kiezen: een eenvoudige multiple-choice-vraag. Maar je antwoord moet ook worden toegelicht, en dat is misschien minder eenvoudig: dat is een vraag naar inzicht. De verwachte antwoorden zijn natuurlijk:

c - eerste lid: het beeld

c - tweede lid: omdat de auteur op het begrip 'beeld' nogal diep ingaat, het voorbeeld van de grottekeningen uitpluist.

Volgens het schema S ? O ? R!

Eenvoudige antwoorden, die streng kunnen worden behandeld. Er is geen enkele ruimte voor casuïstiek. Deze vragen kunnen alleen maar een 'R' opleveren die met *goed* of *fout* kan worden beoordeeld.

Of dacht u soms van niet?

Bekijkt u het antwoord dat in één van de klassen gegeven werd:

"b. - ~~muurschilderingen~~

- geluiden
- in woord
- in geschrift

c. hij werkt later uit punt 3 (in geschrift), want 'geschrift' is ook tekenen. En een muurschildering wordt getekend. En er staat dat de mensen rond 15.000 en 13.000 v. Chr. zich "verstaanbaar" maakten door middel van muurschilderingen."

Dit kind heeft er *niets* van begrepen.

Het blijkt dat het woord 'beeld' haar te abstract (of te aanstellerig) is. Ze koos 'muurschilderingen', maar kraste dat weer door. Resultaat: ¼ fout

Vraag c - eerste lid: een hele fout

Vraag c - tweede lid: een hele fout; jammer maar helaas.

Het ongelukkige van deze hele zaak is, dat het kind heeft willen nadenken. Gevoelig als het is voor de tijd waarin zij leeft, heeft ze onmiddellijk uit de tekst begrepen: 'The medium is the message' - vertaald: 'muurschilderingen vertellen' (r. 18). Zo raakt ze in ambigüiteiten verstrikt, want als een vertellende muurschildering getekend wordt, hoort de tekening tot het geschrift.

Haar gedachten gaan dus een heel andere kant op, dan waar het S ? R-systeem ze hebben wil. Volgens dat systeem is het n;. idioot te willen geloven, dat beelden spreken, - we leven tenslotte niet in Egypte, we hebben geen hiërogllyphenschrift. Maar ten andere: beelden spreken wèl: waarom kijkt u anders naar de tv?

Eén ding is duidelijk: dit kind denkt en handelt niet rationeel. Wat ze doet is pre-rationeel, of post-rationeel, of nog wat naders volgens Marschall Mac Luhan, maar bij S ? R hoort het niet thuis.

Bekijkt u es het volgende syllogisme:

- * alle tekeningen zijn mededelingen (r. 22)
- ** een muurschildering is een tekening
- *** een muurschildering is een mededeling

Wat is de waarde van deze kinderlijke introspectie, die aan déze oplossing door dít kind ten koste is gelegd? Moet ik besluiten dat het denken kan langs lijnen van de strengste aristotelische logica? Ik vind van ja. Wat doe ik dus? Ik geef het S ? R-systeem natuurlijk een enorme zet van hier tot ginder, bekijk de 'O' en beslis dat vraag c - tweede lid geheel in orde is. Maar dat betekent dat vraag c - eerste lid eveneens geheel in orde is; en dat betekent weer dat in de opsomming bij vraag b het element 'geschrift' even ambigu is, als het woord 'vertellen' (r. 18) dat is in de tekst. Dus is de opsomming van deze drie elementen *volledig*. Het woord 'muurschilderingen' is door dit kind geheel terecht, want van haar standpunt uit logischerwijs doorgekrast. Een opsomming van vier elementen zou inderdaad als een fout aangerekend moeten worden, anders komen we in de gekste tautologieën terecht, en de verwarring des geestes die daar het gevolg van zou kunnen zijn, kan dan alleen nog maar leiden óf tot afschaffing van alle proefwerken of tot die van alle leerlingen.

Ik weet uiteraard heel goed dat men in de sectie Nederlands direct bereid is, mij in mijn beslissing bij te vallen. De tekst deugt dan niet. Of de vragen zijn ondoordacht. Nee hoor, zeg ik dan: onze norm is krom. Gedrag is niet beslissend. Innerlijke processen bestaan écht. Maar men moet op het gebied van het affectieve, dat is: het ambiguë, niet doen of de cognitieve benadering, de mensvisie van het rationele, alleenzaligmakend is. Geef toe dat dit kind een nieuw perspectief opent, een andere mogelijkheid noodzakelijk en dus werkelijk maakt, waardoor de S ? R-werkelijkheid haar noodzaak verliest, en als mogelijkheid niet eens in aanmerking zou mogen komen...

Geef toe, dat de S ? (O) S ? R-formule bij de mensvakken alleen maar kan, wanneer je het affectieve, dat is: het veelduidige, dat is: iedere waarde van letterkundige aard overboord smijt.

II

De bizarre, maar invloedrijke opvatting dat "innerlijke toestanden" niet in beschouwing moeten worden genomen in de bestudering van het gedrag, wijs ik zonder verder commentaar af.

(Noam Chomsky)

Er is een organisme, O, dat geconfronteerd wordt met een tekst, T, die door O *gekend* moet worden. De kentoestand van O is in het begin natuurlijk nihil, of zo goed als nihil, maar moet op het eind van de confrontatie, P (van Proefwerk) maximaal zijn.

De kennisverwerving (KV) van O is een mechaniek dat een zekere input heeft en een zekere output.

KV (O,T) (de kennisverwerving van dat organisme in confrontatie met een tekst) zal een

analyse zijn door O van begrippen in T. De KT (kentoestand) van O op het einde van de operatie is de output. Voldoet die aan de strengste kritiek, dan is er geen reden de KT met een onvoldoende af te straffen.

U ziet, het is heel gemakkelijk om *zelf* wat te verzinnen, dat je tegenover OMO plaatsen kunt, en dat bovendien beter is, dan wat OMO te bieden heeft.

Chomsky zegt terecht in zijn boek *Over de taal*:

'Binnen de vreemde vorm van empirisme, bekend als "behaviorisme" werd de term "leertheorie" gewoonlijk gebruikt, niet als aanduiding van een theorie (als die bestaat) die de verwerving van kenstructuren op basis van ervaring verklaart, maar eerder als een theorie die het verband tussen ervaring en gedrag behandelt. Daar er geen reden is, aan te nemen dat er een leertheorie bestaat, is er zeker geen reden te verwachten dat er zo'n "gedragstheorie" bestaat.'

Weg dus met gedragsanalyse. Laten we in vredesnaam maar gewoon doen. Luister naar wat de dichter ervan zegt:

*verraad de rede ontvlucht de raadsels
dood de gedachte schrap de gedichten
rest de machine die zich netjes scheert en kleedt
en zelfs niet weifelt als hij zich wanhopig weet*

(Lucebert)[2](#)

CN

NOTEN

1. In de in 1981 verschenen bundel *Ladders in de leegte*, die Cornets de Groot rond deze tijd persklaar zal hebben gemaakt, bevindt zich een [essay](#) met dezelfde titel. 🟩
2. Uit 'beelden in het heden', *Verzamelde gedichten*, Amsterdam , 2002, p. 372. 🟩

Open brief aan Lucien

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, 1 april 1980, [jaargang 11, nr. 10]

Leiden, maart 1980

Beste Lucien,

Toen ik las dat je 'analyse van het studielessenprobleem' 1 een poging tot nuchter afpalen van de probleemstelling zou worden, dacht ik: ha, precies wat we nodig hebben. Je wilt op logische wijze het probleem toelichten, en zorgen dat we door de bomen het bos weer zien. Helderheid brengen op een aantal punten.

Mij gaat het vooral om punt 5: 'in hoeverre zijn klasseleraren-studielesgevers vogelvrij en anderen autonoom'. Ik weet niet hoe 'objectief' een woord als *vogelvrij* is, - het heeft tenslotte een voortreffelijke klank en generaties van dichters hebben er hun gevoelens op doen neerslaan; het woord alleen al is in staat mij de huiveringen door de leden te jagen: hoe zou dit woord in staat zijn iets, wat dan ook, 'nuchter af te palen'? Ik weet ook niet wat er voor logisch is aan een vraag die je niet met een simpel ja, nee of met een kwantifikatie kunt beantwoorden, en ik was dan ook nieuwsgierig naar die 5e paragraaf. Hij zit werkelijk geraffineerd in elkaar, en ik heb er veel tijd in gestoken, om de kwaliteiten ervan te onderzoeken. Mij trof de opbouw van de paragraaf, die op een denken in zwart-wit berust en op een kijken in kleur: geïnteresseerdheid die als prettig ervaren wordt, tegenover collegiale agressiviteit, die jou doet denken aan de term 'vogelvrij', - wat de lezer de suggestie aan de hand doet, als zou hier van kwaadwilligheid van je tegenstanders sprake zijn. Heel knap is dan ook, dat je hen karikaturale kritiek verwijt - zij immers zouden jou en je naaste medewerkers voor Don Quichottes houden - ofschoon je zelf voor karikaturen niet uit de weg gaat. Zo geef je van jezelf en van je in-group de voorstelling van weerloze (pion) en verketterde, achtervolgde jachtbuit (vogelvrij). Zielig hoor, maar het effect is natuurlijk dat de jagers als meedogenloos uit deze beeldspraak tevoorschijn komen, zonder dat je dat expliciet hoeft te zeggen. Je vraagt, na *en passant* je tegenstanders 'negativisme' te hebben verweten, om toestemming iets 'positiefs' te mogen zeggen, en zegt daarin je naaste medewerkers dank, hetgeen de contrasten met de outgroup alleen maar aanscherpt. Ten slotte deel je ze hier en daar nog een oorvijg uit. Hier manifesteert zich dan op onverbloemde wijze de 'flight-fight-reaction' van het allerklassiekste behaviorisme: moet *jij*, Lucien, *mij* vragen, of ik eigenlijk wel beseft dat ik op 'dit moment' (? - ik weet bijgod niet wat je daar nou mee bedoelt) bezig ben volgens behavioristische wetmatigheden? *Niemand* ontkomt aan wetmatigheden. Ik heb het daar nooit over gehad. Ik heb het bij voortduring gehad over de vraag of we van school een kennel van Pavlov zullen maken. Ik druk me op mijn beurt karikaturaal uit, - gedwongen door het inzicht, dat subtiliteit blijkbaar geen klankbord vindt.

Mij lijkt de weg die je bewandelt om helderheid te brengen - in nuchterheid, langs lijnen van de logika - een dwaalweg. Ik constateer: ofwel de doelstelling is slecht geformuleerd; ofwel de pen beweegt zich anders dan de schrijver het wil; ofwel - maar praktisch komt dat op hetzelfde neer: de norm ontbreekt, - er kan niet bijtijds bijgeregeld worden om tot het beoogde doel te geraken. Misschien kunnen we OMO met zijn strakke verbinding tussen doelstelling en proeve van bekwaamheid tóch gebruiken. Ik sta op het punt me te laten bekeren...

Een wereld van woorden, uit conflictstof opgebouwd: dat is deze vijfde paragraaf, waaruit ik me veroorloof één zin te citeren: 'Als het mij vergund is bij al het negativisme van de laatste tijd iets positiefs (volgens jou wsch. 'neo positiefs' Ruud; besef je eigenlijk wel hoe sterk jezelf volgens behavioristische wetmatigheden bezig bent op dit moment?) op te merken, dan zou ik graag kwijt willen, dat ik mijn conrectoraat met plezier kan vervullen dankzij o.a. de groep klasseleraren, waarmee ik mag samenwerken'. In het eerste lid van deze implicatie (van 'Als' tot 'merken') zijn de hoofdmomenten in de beleving neergelegd in de woorden: negativisme, positiefs, neopositiefs en Ruud. Het is duidelijk dat in dit rijtje het woord 'positiefs' een Fremdkörper is. De lezer kan zijn conclusies trekken.

De neopositivist maakt onderscheid tussen ware beweringen (aanwijsbare: het LMC staat in Rijswijk; bewijsbare: $2+2=4$)
onware beweringen (leugens)
en zinlege beweringen (onbewijsbare: de mens heeft een ziel)

Ik heb mij nimmer over studielessen en derzelver problematiek uitgelaten: niet in woord en niet in geschrift. Ik heb zonder te twisten het stilzwijgen over deze materie bewaard. Ik heb alleen in de enquête iets erover gezegd, niet veel, en alleen maar omdat me dat werd afgedwongen. Ik ben bereid die woorden weer terug te nemen en mijn oordeel op te schorten. Wanneer men mij zo graag ziet als 'negatief' (jij bent de enige niet, maak je niet ongerust), dan schik ik mij in het lot object te zijn geworden van beweringen die bewijsbaar onwaar zijn. Het zij zo. Op deze school is het gemurmel der geronten misschien gevaarlijk. Ik hoop het maar.

Mijn conclusie is, dat je artikel verre van objectief is. Het is partijdig en daarom bewust eenzijdig. Het is een akte van beschuldiging die geen enkel bestaansrecht heeft. [2](#) Het wil me voorkomen dat we op déze manier niet kunnen en niet moeten discussiëren.

Rudy [3](#)

NOTEN

1. Dit artikel is een reactie op een artikel van Lucien Jonckers uit hetzelfde nummer, getiteld 'Een poging tot nuchter afpalen van de probleemstelling'. Hieronder volgen de meest relevante passages:
In de wandelgangen, in de lerarenkamer, in de vergaderingen, in de laatstgehouden enquête zijn intussen vele opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over wat er wel of niet in de studielessen gedaan zou worden, over het te grote of te kleine aantal uren waarover de studielesgevers/sters zouden beschikken, e.d.
Ik heb intussen de stellige zekerheid gekregen, dat het probleem niet zuiver wordt gesteld, dat er vele zaken door elkaar lopen, dat het aan goede informatie ontbreekt of heeft ontbroken.
Vandaar deze poging om het probleem stapsgewijs op logische wijze te ontrafelen, waardoor wij allemaal, naar ik hoop, door de bomen het bos weer zien. (...)
5. In hoeverre zijn klasseleraren - studielesgevers vogelvrij en anderen autonoom? Dat de studielessen vanwege hun karakter - service-verlening aan de leerlingen, de klasseleraren, de ouders en de vakken - iedereen aangaan is duidelijk. Dat er wensen en vragen op dit gebied leven ook. Geïnteresseerdheid wordt alleszins als prettig ervaren. Maar de wijze waarop de groep studielesgevende klasseleraren door een aantal onzer - hetzij rechtstreeks, hetzij door quasi-zakelijke opmerkingen - werd benaderd, deed mij aan de term 'vogelvrij' denken. Is de studielesgever een pion, of iemand met een even goede kijk op zijn lessen als ieder op zijn eigen vaklessen, waar de 'buitenstaanders' toch maar zo weinig van begrijpen.
Als het mij vergund is bij al het negativisme van de laatste tijd iets positiefs (volgens jou wsch. 'neo positiefs' Ruud; besef je eigenlijk wel hoe sterk jezelf volgens behavioristische wetmatigheden bezig bent op dit moment?) op te merken, dan zou ik graag kwijt willen, dat ik mijn conrectoraat met plezier kan vervullen dankzij o.a. de groep klasseleraren, waarmee ik mag samenwerken. Deze klasseleraren

zijn niet alleen maar keiharde werkers, die voor de hen toegewezen faciliteiten dubbel werk leveren, maar ook kollega's met een goede onafhankelijke en kritische visie op hun eigen werk, kwaliteitswerk. Laten zij die niet nalaten hen als Don Quichottes te beschouwen, daarmee ophouden. Het is dan ook onjuist om problemen die binnen b.v. het eigen vakgebied ontstaan zijn op te gaan lossen door elders vermeende hiaten te gaan zoeken. Dat zouden we eens moeten omdraaien! (...). 🌱

2. Het valt op dat Cornets de Groot in deze brief, waarin hij na vele jaren weer polemiekt bedrijft, enkele termen en argumenten hanteert, die hij tien jaar eerder in zijn tirades in *Intieme optiek* ook tegen voorvechters van objectiviteit en rationaliteit in de literatuur inzette: de politiek van de 'in-' versus de 'outgroup', en de term 'akte van beschuldiging', die hier de 'akte van seklusie' van toen vervangt. Zie de laatste pagina's van [Intieme optiek](#). 🌱
3. Op 19 maart organiseerde Cornets de Groot een bijeenkomst bij zich thuis, waar de controverse met een aantal gelijkgezinde collega's werd besproken. Van deze bijeenkomst schreef Leo van Haaster (HA) in het elfde nummer van deze jaargang het volgende verslag:

"Verslag" bijeenkomst van 7 docenten (TO, VI, DU, RY, MA, MO, HA, CN) op woensdagavond, 19 maart, ten huize van CN.

Zoals op het Bord bekendgemaakt, was deze bijeenkomst door onze krabbelaar georganiseerd voor "krabbel"-gezinden, die de problematiek van de algemene doelstellingen van de studie-lessen, e.d. eens rustig willen bepraten.

Nu, er is die avond in een rustige, aangename stemming gepraat en geluisterd. Begrijpelijk, dat men zich niet strak aan een aantal agendapunten wilde houden. Het informele karakter overheerste en de groep heeft de avond als heel positief en constructief ervaren.

Dit neemt niet weg, dat er over een aantal zaken onvrede en onbehagen werd uitgesproken, waarop dan vaak instemmend werd geknikt. (...)

Uitvoerig heeft men ook van gedachten gewisseld over de kloof die er bestaat tussen vóór- en tegenstanders van de neopositivistisch-behavioristische technisch-organisatorische benadering van de onderwijsproblematiek. De 7 wijzen en dwazen (...) behoren in hoge mate tot de anti's. (...) In dit verband werden de meerkeuzetoetsen in de lagere klassen, de beklemtoning van het cognitieve op de onderwijsdag en de enquête-opzet aan de orde gesteld. Sommigen vonden dat deze kloof in geen geval overbrugd kan worden. De overweging dat Lucien nogal eens veel gelijkenis vertoont met een stormram die de oppositie en kritiek op zijn weg liever wegbeukt dan zachtmoedig tegemoet treedt, speelde hierin een voorname rol. De meesten zagen het minder somber en vonden dat de weg naar het compromis gezocht moet worden, dat er een gesprek op gang moet worden gebracht.

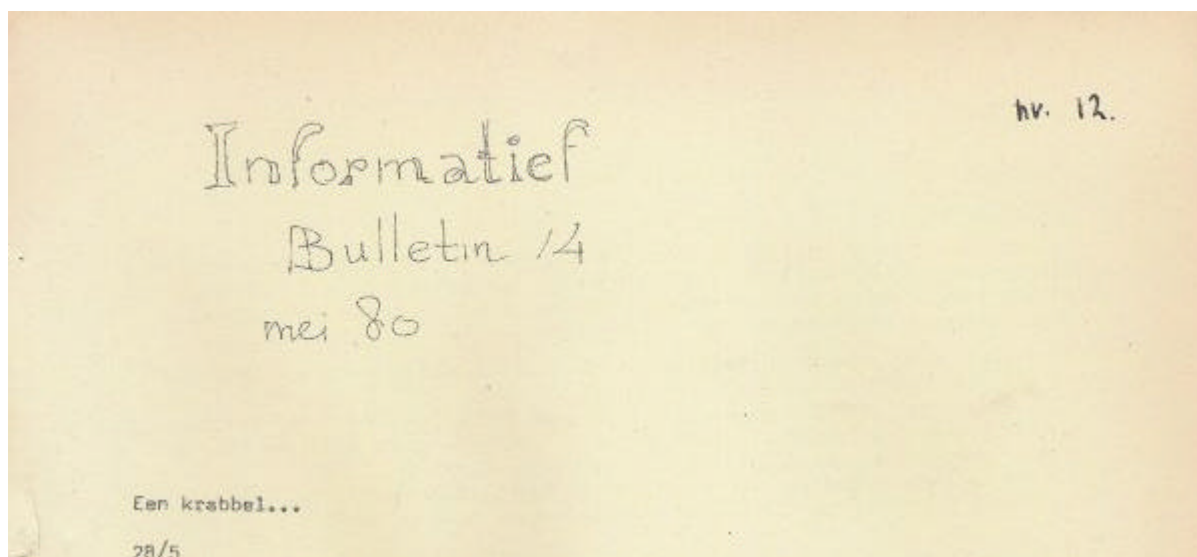
Dat er in dit verslag toch twee namen genoemd moesten worden, was onvermijdelijk. Hoge posities en een bruisend enthousiasme doen het spraakwater nu eenmaal opwellen. 🌱

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, [11e jaargang], nr. 12, mei 80

28/5

- Gisteren de eerste gespreksronde bijgewoond, waarop 3 stellingen 'onderwijs' betreffende - zie Strengs schrijven van 2 mei 80 - ter discussie.

Streng en ik arriveerden gelijktijdig (al was hij sneller vanwege zijn motoriek) en spraken het sombere vermoeden uit, dat als HA en BS ook nog kwamen, we in ieder geval elk in een hoek van de zaal konden plaats nemen. Maar het viel mee: aanwezig bleken tenslotte een vrijwel complete directie, een complete sectie godsdienst, 3 neerlandici, HA, BS, twee leraren Frans, Heleen, Emma en de jongste vader van het LMC. Dick wierp zich na daartoe door Streng te zijn uitgenodigd, spontaan als gespreksleider op, en aangezien iedereen zich even welwillend als voorkomend betoonde, had hij met zijn kleine gemeente weinig moeite. Vonken en vuur waren er niet bij deze eerste keer; een enkele keer konden we wel es lachen (om HA); Paul werd het even wat moeilijk gemaakt, toen hij over zijn ervaringen met leerlingen kwam te spreken, waarbij het affectieve centraal kwam te staan (en het cognitieve maar heel terzijde om de hoek kwam kijken). Er werd niet gepraat langs geprogrammeerde lijnen, wat altijd zijn charme heeft, omdat dan indrukken, opinies en oordelen elkaar gemakkelijk afwisselen naar aanleiding van de meest onverwachte voorbeelden, die steeds nieuw materiaal ter bespreking bleken te bevatten, zodat het veld van onderzoek vooral in de breedte werd verkend. Niet zozeer een 'probleemoplossende discussie' dus als wel een brainstorm, om deze afgrijselijke reclameterm es te gebruiken (in de jaren 20 sprak Rilke al van een 'Orkan im Geist', maar dit woord doet ons vooralsnog te veel eer aan, m.i.). [1](#)

Toen Paul opeens de toekomst schetste, waarin de leeuw slaapt met het lam en de slang met de appel, dacht ik: 'Laat het zover in hemelsnaam niet komen'. Ik denk dat ik wel mijn zin zal krijgen. Maar het was een mooie, een rijke, een alleraardigste Avond, best voor herhaling vatbaar (meer vonken, meer diepte). Dat kan, want op woensdag 11 juni heeft deze gespreksronde een vervolg. Het is niet de bedoeling dat hetzelfde stel weer komt opdaven, al

mág dat natuurlijk wel, want 'fillers' zijn welkom. De vroegere deelnemers zijn er niets te benard voor hen in te wijden in wat al gepasseerd is, en óók niet om oude stof aan vernieuwing door de fillers bloot te stellen. De plannen zijn wel om op die datum (SG zal het juiste tijdstip nog bekend maken), te praten over de verhouding 'docenten-leerlingen'.

Elders in dit nummer vindt u de weerslag van het gesprek van gisteravond in de meest objectieve bewoordingen, want in deze van de rector.

CN

NOOT

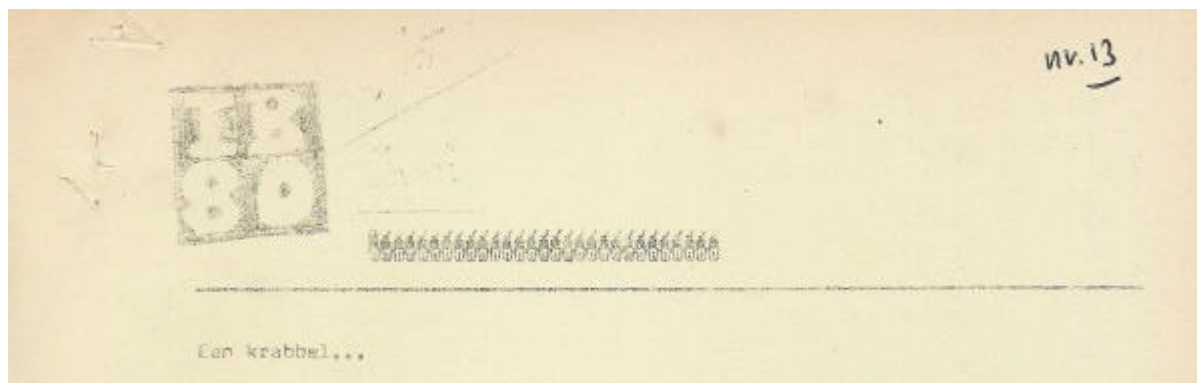
1. Vergelijk: 'Het is een teken van moed in *opgeloste* problemen *problemen* te zien', en 'Ik begin de analyse van een gedicht lang niet altijd bij de eerste zin, om in de geboden volgorde bij de laatste te belanden. Het denken beweegt zicht anders. Het blijft es stilstaan. Het loopt es door, het keert es terug, of het slaat een paar droomwegen in, en vindt de realiteit van het gedicht niet zelden *juist* daar'. Beide citaten uit [Een foutenanalyse](#), in: *Ladders in de leegte*, p. 223-224. Deze bundel moet Cornets de Groot rond deze tijd aan zijn uitgever hebben aangeboden. Ook de verwijzing naar Rilke voert naar een essay uit deze bundel, [Rilke. Rilke. Rilke!](#) 🌱

Een krabbel...

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

Informatief Bulletin, [11e jaargang], nr. 13, [juni 1980]

Vorige maand was ik aanwezig op een symposium, waar *De toekomst der religie*, een boek van Vestdijk uit 1947, onderwerp van bespreking was.

De Froe, een van de sprekers, en gewoonlijk een heel boeiende, gaf een nauwelijks geïnspireerde kijk op het boek. Hij meende dat Vestdijk wetenschappelijk beschouwd, weinig steekhoudends te beweren had. De in zijn boek gepresenteerde typologie ontleende hij aan deze van C.G. Jung en aan die van Jaensch; maar waar beiden grote groepen mensen hadden geobserveerd en geënquêteerd, daar had Vestdijk zich ertoe beperkt, hun waarnemingen met elkaar te combineren, tot er zijn eigen typologie uit rolde, die nergens aan de realiteit was getoetst.

Geleerden mogen daar hun bezwaren tegen hebben, vind ik; ze demonstreren daardoor hun onbegrip. Vestdijk is nl. geen geleerde - hij is een schrijver. Hij werkt als een schrijver; zijn wereld is er één van woorden, en dus van boeken, ook van die van geleerden als Jung en Jaensch. Zij is een 'model' met een eigen bestaan, met eigen normen. Men moet m.i. stapelgek zijn, als men zo'n bouwwerk aan verificatie naar wereldse maatstaven wil onderwerpen. En toch! En toch... De Froe legt met zijn kritiek wel degelijk iets in de problemen van Vestdijk bloot, dat mij tot nog toe is ontgaan (en anderen ook, De Froe inbegrepen). De scheidingslijn tussen de 'positieve' waarheid en de abstrakte idee schijnt onder bepaalde omstandigheden van minder belang te zijn, dan die tussen controleerbaarheid en oncontroleerbaarheid van een bewering, een typologie. Vestdijk zelf moet dit zo hebben aangevoeld. Toen iemand hem vroeg of zijn romanpersoneel naar het karakter werkelijk afhankelijk was van de astrologische bepalingen, 1 antwoordde hij een beetje boos: 'Maar ik heb natuurlijk ook echte mensen gekend...' Typerend voor deze spanning tussen idee en realiteit is het volgende citaat uit *De dokter en het lichte meisje*, een roman: 'Alle prostituees liegen, dat stond in ieder boek over dit onderwerp, en eigenlijk hoefde men er geen boeken over te raadplegen.' Zijn ambivalentie tegenover het positivisme berust misschien op het feit, dat onze tijd de controleerbaarheid van beweringen zo sterk benadrukt. Wat is dan de (sociale) doelmatigheid van een abstrakt idee?

Zijn situatie is vergelijkbaar met die van een school, bv., die op het stuk van de onderwijstechniek de positieve waarheid (of liever: waarheden) als opperste waarde moet

erkennen, en juist daardoor niet goed weet, h oe haar identiteit te defini eren, laat staan te behoeden. Controleerbaarheid is voor de wereld nu eenmaal van groter betekenis dan het eigene.

Het 'eigene' heeft geen bestaansrecht meer, zo schijnt het.

E en van de weinigen die het eigene tot het laatst heeft weten te bewaren, is onze goede vriend Wil Hertoghs.

'al wat in boeken steekt, is in dit hoofd gevaaren', zei Vondel met profetische blik over hem.

Het valt te vrezen dat het LMC een opzichtig stukje 'identiteit' kwijt raakt, nu deze man, 'machtig geleerd in de boeken', zoals Andries de Wolf zei, de school verlaten gaat. Maar kom, zetten wij onze weemoed wat opzij. De vakantie staat voor de deur. We kunnen onszelf straks verliezen in onze prefabricated vormen van ontspanning als daar zijn: Bobbejaanland, fantasialand, flevohof en Slagharens Ponypark.

Beste Wil, als ik straks van vakantie terugkeer, neem ik een fraaie cowboyhoed voor je mee uit Walibi: een alibi voor het geweten.

CN

NOOT

1. Door Cornets de Groot zelf, met name in zijn [eerste essay](#) en in zijn [eerste boek](#) aangetoond! 🌱